

نماز؛ شاکله ذکر

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

نماز؛ شاکله ذکر

این پژوهش به اهمیت نماز از منظر شکل دهی ذکر پرداخته و از این منظر اسرار نماز را بررسی می کند تا مخاطب بتواند به واسطه توجه به ارکان و واجبات نماز، ذکر خدا را که حقیقتی بسیط دارد، با حالات مختلف و تأثیرات متمایز دریافت نماید. در این صورت هم نمازهایی که در اوقات خوانده می شود با کیفیت می شود و هم ذکرهایی که در شرایط مختلف زندگی بر قلب و زبان جاری می گردد پرخاصیت تر و بانفوذتر می شود. اشکالی که برای ذکر در کتاب بیان شده مانند معرفت، سلام، طهارت است که خود غرضی برای خلقت انسان است و به واسطه آنها قرب به پروردگار برای انسان حاصل می شود.

مقدمه

کلمه شاکله محدودکننده و قیدزننده است و نمی تواند مربوط به حقیقت باشد، زیرا حقیقت حدبردار نیست و اگر کسی برای حقیقت حد قائل باشد به چندگانگی و شرک مبتلا شده است به همین دلیل است که کلمه حقایق کلمه ای بی معناست و اگر استفاده شود اشتباه مصطلح است. وحدانیت و صمدانیت حقیقت را هر فطرت سلیمی می پذیرد و در مورد آن تردید نمی کند.

در عین حال خداوند علیم حکیم از بین موجودات انسان را برگزیده است تا آنجایی که امکان دارد به خود نزدیک کند. به هر حال انسان مخلوق است و از این حد نمی تواند خارج شود ولی می تواند سمت ربوبیت خدا و خلیفه بودن او را با اذنش دریافت نماید.

براین اساس ساختار حیات انسان به گونه ای طراحی شده است که او را به چنین سمتی بکشاند.

کتاب، رسول، ذکر و... به سوی انسان فرستاده شده تا او را از انواع ظلمت ها رها کند و به نور حقیقت واصل نماید. در این وصل و قرب ماهیت انسان به صفات ربوبی تبدیل می شود. انسان، مؤمن می گردد همانطور که خالقش مؤمن است، اهل تقوا و اهل مغفرت می شود همانطور که صانعش چنین است، محسن می شود همانطور که فاطرش اینگونه است و...

برخی از آنچه در این تبدیل و سیرو صیوروت اهمیت دارد عبارت است از:

نماز؛ شاکله ذکر

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

- این فرایند برای نوع انسان ها با تدریج همراه است.
- این فرایند تنها در حصن دین و شریعت امکان پذیر است.
- این فرایند با مجاهده و مقابله با نفسانیت صورت می گیرد.
- این فرایند با نصرت ملائکه و استغفار آنها شدنی است.
- این فرایند با دخالت، ولایت و حمایت انسان کامل میسور می شود.
- این فرایند در گرو تجلی ذکر خداوند در عرصه ها و مراتب مختلف زندگی و برخورداری از انواع حیات معنوی است.

خداوند غرض خلقت انسان را چنین قرار داده است و انبیا و اولیای خود را که در این مسیر واصل شده اند به سمت آنها فرستاده تا همگی را به این فیض دعوت کنند.

این کتاب، با الهام از قرآن حکیم، «صلوات» را به فرایندی معرفی می کند که بشر خاکی را به افلاک کشانده او را از محرومیت های ظلمات به نور خارج کرده است.

بر اساس آیات کریمه قرآن، لازمه دستیابی به قرب و وصل به خداوند بهره مندی از صلوات بر محمد و آل او و نیز تسلیم بودن در برابر آنهاست. آنگاه صلوات را که از ناحیه ربوبی بر انسان نازل می شود و لازم است به صورت دعا از انسان ساطع شود، اساس حیات معنوی معرفی می کند. حیاتی که در مراتب مختلف به اشکال متفاوتی بروز یافته و متناسب با آن مراتب از دریافت های روحانی قدسی خاصی بهره مند می گردند.

ذکر که حقیقت و روح حیات است جاری در این مراتب است و تجلی ذکر خدا بر انسان و انعکاس آن توسط انسان، جلوه های حسن را آشکار می سازد.

رخداد عجیب و شگفت انگیزی که در این راستا انجام شده و طریقی سهل را به روی انسان گشود است، قرار دادن ذکر به عنوان عامل و سبب تربیت نفوس انسان است. بدین ترتیب خداوند ذکر را که خود روح حیات و ثمره آن است به عنوان احیا کننده و بیدار کننده و نیز راه برنده و سوق دهنده قرار داده است.

نماز؛ شاکله ذکر

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebait.ir

به عبارت دیگر ذکر را که خود حقیقت بسیط است در اشکال مختلف و جلوه‌های متفاوتی نازل کرده به نحوی که با استمداد و استفاده از آن بتوان مسیر کمال را به راحتی طی کرد و به سوی حقیقت بی‌نهایت میل نمود.

برای این منظور خداوند ذکر را متناسب با بسترها و مراتبی که انسان می‌تواند در آن قرار داشته باشد به شکل‌هایی در آورده است تا فرد و جمع با مشاهده آن اشکال و قرار دادن خود در آن وضعیت شکلی، حقیقت را دریافت و خود را به سمت آن متمایل نمایند.

شکل دار کردن امری بسیط، رخدادی شگفت‌انگیز است که از رهگذر آن تعلیم توحید و تزکیه نفس برای موحد شدن از طریق مَثَلِیت امکان‌پذیر می‌گردد.

شکل دار کردن ذکر یا صورت‌بندی آن در قالب‌های مختلف، نمایان ساختن جلوه‌های ربوبی در زندگی است به گونه‌ای که انسان در همه مراتب زندگی و مراحل و صحنه‌های مختلف خود را در محضر خدا بداند و هیچ صحنه‌ای را بدون ولایت سپری نکند.

خداوند با شکل دار کردن ذکر به انسان نشان می‌دهد که چگونه می‌تواند در هر حالتی عبد خداوند باشد و هر صفتی از صفات خود را و هر حالت و شأنی از حالات و شئون خود را و هر عملی از اعمالش را عبد او نماید.

خداوند به وسیله نماز ذکر را شکل دار و صورت‌بندی کرده است و نماز را نماینده‌ای برای ذکر خود قرار داده است.

در واقع نماز مخلوقی است آسمانی که از عرش برای نوع انسان نازل شده است و با صورتی ملکوتی، ذکر که «حق به اعتبار رجوع» است را قابل مشاهده و خوانش نموده است.

نماز همان صلوات است وقتی به صورت تفصیلی ذکر و رحمت خداوند را در مراتب مختلف نازل می‌کند و سبب اتصال فرد به خداوند در شئون مختلفش می‌شود.

نماز؛ شاکله ذکر

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

کسی که نیکو نماز می خواند در واقع به امری که خداوند در خصوص صلوات داده است نیکو عمل می کند و به وسیله جلوه های مختلف نماز ذکر را برای خود ممتل می سازد تا در هر موقعیتی از ذکر خالی نباشد.

دوست داشتن نماز به منزله دوست داشتن خداوند و اتصال به اوست.

محبوب دانستن نماز به معنای دوست داشتن واسطه نزول صلوات یعنی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام اوست.

کتاب حاضر در صدد است تا نماز را به عنوان «شاکله ذکر» و ذکر را سبب اتصال و قرب انسان به خدا و رسول معرفی کند و نیز در صدد است تا از رابطه عمیق نماز و صلوات حقایقی را از قرآن و روایات یادآور شود.

بدیهی است سخن گفتن از این دو یعنی نماز و صلوات برای ما به منزله اقرار ایمان است تا خداوند به برکت حقیقت جاری در آن، ایمان را در قلب ما ثابت و قدم های ما را در مسیر حق استوار سازد و گرنه ما کجا و سخن از این بزرگ معارف کجا؟!

نماز به عنوان «شاکله ذکر» و صلوات بر محمد و آل محمد به عنوان «شاکله رحمت» است.

در این پژوهش سعی شده است به موضوع نماز به عنوان شاکله ذکر پرداخته شود و چگونگی شکل دار شدن ذکر به وسیله نماز برای مخاطب معلوم گردد. در این صورت مخاطب هر گاه به قرائت ذکر مبادرت می کند خود را در مدار نماز قرار داده و با کشف قرابت آن ذکر با اشکالی که نماز برای او ترسیم کرده قدرت ذکر و اثر آن را در خود تقویت می نماید.

بدین ترتیب از این اثر می توان به عنوان تقویت کننده ذکر خدا یاد کرد و از مطالعه کننده اثر خواست تا با توجه ویژه به آیات و روایات این مهم را در خود محقق سازد.

شاکله ذکر را می توان بر اساس مراتب ساختار انسان بررسی کرد که بر اساس روایت زیر برای هر ساختاری ذکر متناسب وجود دارد که در نماز بر آن تأکید می شود.

نماز؛ شاکله ذکر

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

و رُؤْيِي عَنْ بَعْضِ الصَّادِقِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ الذِّكْرُ مَقْسُومٌ عَلَى سَبْعَةِ أَعْضَاءِ اللِّسَانِ وَ الرُّوحِ وَ النَّفْسِ وَ العَقْلِ وَ المَعْرِفَةِ وَ السِّرِّ وَ القَلْبِ وَ كُلُّ وَاحِدٍ يَحْتَاجُ إِلَى الاسْتِقَامَةِ فَاسْتِقَامَةُ اللِّسَانِ صِدْقُ الإِقْرَارِ وَ اسْتِقَامَةُ الرُّوحِ صِدْقُ الإِحْتِضَارِ وَ اسْتِقَامَةُ النَّفْسِ صِدْقُ الإِسْتِغْفَارِ وَ اسْتِقَامَةُ القَلْبِ صِدْقُ الإِعْتِدَارِ وَ اسْتِقَامَةُ العَقْلِ صِدْقُ الإِعْتِبَارِ وَ اسْتِقَامَةُ المَعْرِفَةِ صِدْقُ الإِفْتِخَارِ وَ اسْتِقَامَةُ السِّرِّ السُّرُورُ لِعَالَمِ الأَسْرَارِ وَ ذِكْرُ اللِّسَانِ الحَمْدُ وَ الثَّنَاءُ وَ ذِكْرُ النَّفْسِ الجَهْدُ وَ العَنَاءُ وَ ذِكْرُ الرُّوحِ الحَوْفُ وَ الرَّجَاءُ وَ ذِكْرُ القَلْبِ الصِّدْقُ وَ الصِّفَاءُ وَ ذِكْرُ العَقْلِ التَّعْظِيمُ وَ الحَيَاءُ وَ ذِكْرُ المَعْرِفَةِ التَّسْلِيمُ وَ الرِّضَا وَ ذِكْرُ السِّرِّ رُؤْيَةُ اللِّقَاءِ.^۱

ذکر بر هفت عنصر قسمت شده است. زبان، روح، نفس، عقل، معرفت و سر و قلب و هریک محتاج استقامتی است. پس استقامت زبان، صدق داشتن در اقرار است و استقامت روح، صدق داشتن در حاضر کردن است. استقامت نفس، صدق داشتن در استغفار می باشد و استقامت قلب، صدق داشتن در عذرخواهی است و استقامت عقل صدق داشتن در عبرت پذیری است و استقامت معرفت، صدق داشتن در افتخار است و استقامت در سرشامانی برای عالم اسرار است و ذکر زبان، حمد و ثناء است و ذکر نفس، کوشش و به سختی انداختن است و ذکر روح، خوف و رجاست و ذکر قلب، صدق و صفاست و ذکر عقل، تعظیم و حیاست و ذکر معرفت، تسلیم و رضاست و ذکر سر، رویت لقاء است.

همچنین می توان این شاکله را از مفاهیم ارکان و واجبات نماز و ذکرهایی که در این ارکان وارد شده است به دست آورد.

در این صورت می توان به تحلیلی عقلی اتکا نمود و شاکله ذکر را برمدار اسرار نماز متوجه شد. این اثر در ابتدا به شیوه اول مبادرت کرده و پس از تدوین اولیه کتاب آن را با شیوه دوم تدوین کرده است. به همین دلیل مطالب یاد شده با هر دو شیوه قابل بررسی و مطالعه است.

برخی از نکاتی که لازم است در مطالعه این اثر به طور خاص مورد توجه قرار گیرد به شرح زیر است:

^۱ روضة الواعظین و بصیرة المتعظین، ج ۲، ص ۳۹۱.

^۲ در رابطه با این روایت در کتاب توجه نفس از همین مجموعه مطالبی بیان شده است.

نماز؛ شاکله ذکر

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

۱. کتاب های مرتبط با پژوهش حاضر کتاب صفات، شاکله، شاکله نفس، شاکله جمع و شاکله جریان است که به محدوده ها و محدودیت های انسان در دریافت علم و قدرت اشاره دارند. در واقع کتاب حاضر به چگونگی اتصال انسان به حقیقت به واسطه جریان نماز اشاره دارد.
 ۲. روایات در باب نماز و نیز مطالب در این خصوص بسیار متعدد و متنوع است و با رویکردهای مختلفی می شود به این موضوع مهم زندگی پرداخت. در این اثر تنها به طرح اندیشه ای پرداخته شده و به میزانی از روایات و آیات که بتواند این اندیشه را تبیین کنند بسنده گردیده است.
 ۳. بنا به نقلی برای نماز چهار هزار حد یا باب وجود دارد که ضرورت تدوین آثار متعدد در موضوع اقامه نماز را می رساند. این با وجودی است که در این زمینه آثار متعددی نگاشته شده است. ولی اگر نماز آن عملی باشد که سایر اعمال با آن قبول شود و به عنوان میزان اعمال باشد لازم است درباره آن مطالعات وسیع تری شود.
 ۴. این اثر به طور قطع با یاری خداوند و عنایت حضرت بقیه الله و اهل بیت علیهم السلام تدوین شده است و انشاء الله توفیق پژوهش کتاب «صلوات؛ شاکله رحمت» به زودی فراهم شود. امید است با نشر این اثر و آثار دیگر درباره نماز، خداوند رحمت و برکات بی نهایت خود را بر همه مسلمانان و مردم جهان نازل کند تا از این رهگذر عبودیت و ذکر خداوند در همه عالم فراگیر شود.
- كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا (۳۳) وَ نَذْكُرَكَ كَثِيرًا (۳۴)
- سوره مبارکه طه

۳ الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۳، ص ۲۷۲: عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَيْسَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: لِلصَّلَاةِ أَرْبَعَةٌ أَلْفٌ حَدِيدٌ وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى لِلصَّلَاةِ أَرْبَعَةٌ أَلْفٌ بَاب.

۴ الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۳، ص ۲۶: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْكَلِينِيُّ مُصَنِّفُ هَذَا الْكِتَابِ رَحِمَهُ اللَّهُ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ أَفْضَلِ مَا يَتَقَرَّبُ بِهِ الْعِبَادُ إِلَى رَبِّهِمْ وَأَحَبِّ ذَلِكَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا هُوَ فَقَالَ مَا أَعْلَمُ شَيْئًا بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ أَفْضَلَ مِنْ هَذِهِ الصَّلَاةِ أَلَّا تَرَى أَنَّ الْعَبْدَ الصَّالِحَ - عَيْسَى ابْنَ مَرْثَمَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَ الرِّكَاتِ مَا دُمْتُ حَيًّا.

نماز؛ شاکله ذکر

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

عناوین فصل‌های این کتاب عبارتند از:

فاتحه، معناشناسی صلات و صلوات

فصل اول: تدارک مقدمات نماز؛ اذن ذکر

فصل دوم: قیام در نماز؛ قیام به ذکر (ذکر قیام)

فصل سوم: نیت و تکبیر؛ خلوص و ارتقای ذکر (ذکر خلوص)

فصل چهارم: قرائت؛ معرفت ذکر (ذکر معرفت)

فصل پنجم: رکوع؛ فعال شدن در اطاعت (ذکر اطاعت)

فصل ششم: سجده؛ عبودیت همه جانبه (ذکر سر و عدل)

فصل هفتم: تشهد و سلام؛ دستیابی به سکینه و امنیت (ذکر سلام)

خاتمه: طهارت نتیجه ذکر و ذکر روح